

„A TERMÉSZET” előzetési ára mellék-
lapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt :
egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik :

DR. LENDL ADOLF

és

csikszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

A keletről nyugatnak tartó vándorlás „törvénye“.

(Polyt. és vége.)

Még napjainkban is találunk példákat a sikeres keleti vándorlásokra. A kínaiak, miként a történelem ma is bizonyítja, hatalmas inváziót indítottak meg hazájukból kelet felé az északamerikai Egyesült-Államokba, különösen azokra a vidékekre, amelyek Kínával szemben a Csendes-óceán partjain fekszenek. San-Franciskóban és egyebütt nagy városrészek vannak, amelyek egészen kínai lakossággal tömve. Ez a czopfos nép nyugatról ment át keletre, tehát annak a bizonyos vándorlási „törvény”-nek ellene cselekedett. Mindamellet a könyvekben megirt büntetés nem érte őket utól, sőt ellenkezőleg olyan jól érzik magukat az új hazában és úgy szaporodnak, hogy az Egyesült-Államok már az európai eredetű lakosságot féltik tőlük és törvényt is alkottak a további bevándorlások ellen. Ugyancsak a zsidók is a Középtenger partjairól vándoroltak (nyugatról kelet felé) be Oroszországba és Perzsiába és semmi nyoma sincs annak, hogy e „törvényellenes” vándorlás folytán elpusztultak volna. Ugyanilyen irányban terjeszkedtek az oroszok is át Ázsiába és most már Mandzsuriába tartanak. Az angolok kelet felé haladva vonultak be Ausztráliába és úgy ők, mint a többi ott megtelepedett lakosság, igen kedvező helyzetben vannak.

Az állatok és növények régebbi vándorlásairól aránylag igen keveset tudunk. Csak azok felől vannak

biztos adataink, melyek az ember érdekeivel szorosabb kapcsolatba jutottak. Épen Amerikából, tehát kelet felől kaptunk néhány igen fontos növényfajt, melyek nálunk nagyon jól érzik magukat. Példa rá mindjárt a mi *ákáczfánk* (*Robinia pseudacacia*), mely úgy terjed, ahová egyszer elültették, mint a gaz. A *krumpli* és a *dohány*, valamint a kukorica Amerikából kerültek hozzánk és daczára annak, hogy a mi klímánk sokkal zordabb, mint eredeti hazájuk, mivelés mellett mégis kitünően tenyésznek. Sok más növény is, mely onnan jött hozzánk, igen jól prosperál nálunk. Ilyen a mi homoki vidékeink legtömögesebb gyomnövénye: a *kanadai gaz* (*Erigeron canadense*), mely úgy szólván minden egyebet elnyom a neki való helyeken. Ilyen az *Oenothera*, mely a vasúti töltéseket lepi el, kertjeinkben a *Clarkia pulchella*, *Portulaca grandiflora*, a *Schizanthus*-ok, a *Phlox Drummondii*, az éve-lők közül a *Rudbeckia laciniata*, a *Pentstemon* több faja, a *Ptelea trifoliata* nevű bokor, amelyek — daczára, hogy amerikaiak és így nyugat felől jöttek hozzánk — mind egyszerűen maghullás útján maguktól nőnek azokon a helyeken, ahol meghonosították őket. Még egész se-reg más amerikai fajt is sorozhatnák melléjük. Ausztrália és Ujseeland növényzetét az Európából — tehát nyugat felől — oda kihurezolt európai és ázsiai gyomok ugyancsak szorongatják és a leírások szerint teljes elnyomással fenyegetik. Legújabbán az Egyesült-Államokba bevitték sok japáni honosságú növényt, melyek ott kitünően díszlenek. A gyümölcsös kertek is kaptak ilyen nyugatról átplántált új polgárokat, például a *japáni szilvát* (*Prunus triflora*), mely a mérsé-

kelt és melegebb államokban jobban fejlődik és terem, mint az európai *Prunus domestica* fajtái. Látjuk tehát, hogy a növényország sem igazolja a keletről nyugat felé vándorlás állítólagos törvényét. Sőt az amerikai gombák, melyek kultúrnövényeinket bántják, nálunk talán még féktelenebbül grasszálnak, mint ősi hazájukban.

Az a tény, hogy mi Amerikából eddig kevesebb rovarot kaptunk, mintsem Amerika mitőlünk, ez részben onnan van, mivel Amerikából a legutóbbi időig aránylag kevés kultúrnövényt hoztunk át élő állapotban, hanem legtöbbit magvak alakjában; már pedig tudjuk, hogy a parazitákat leginkább élő növényekkel hurczolják el. Amerika századok óta viszi Európából a sok gyümölcsfa-csemetét, spárgatövet, mindenféle kerti növényt, melyekkel azután egész sereg káros rovarot kapott a nyakára. Mi eddig legfőképen amerikai szőlővesszőket (gyökereseket és simákat) importáltunk onnan nagyobb mennyiségben és ezekkel csakugyan meg is kaptuk a filloxerát, peronoszporát, black rotot stb. Ez egyik oka annak, hogy nálunk kevesebb az amerikai eredetű állat és növény, mint Amerikában az európai eredetű. Van azonban más oka is ennek a jelenségnek. És épen ez a másik ok az, mely arra a hiedelemre vezette a nem nagyon alapos bűvárokat, hogy sikeres vándorlás csak kelet-nyugati irányba lehetséges. A dolog egyszerűen a létért való küzdelemmel alapszik. Minden élő szervezet ott bír leginkább elszaporodni, ahol kevés ellenséget talál; illetve, ahol a létért való küzdelem nincs még annyira elmérgesedve, mint azokon a helyeken, ahonnan az illető szervezet származik. Tény pedig, hogy az öregebb és nagyobb világrészek régibb faunája és flórája,

ha sokféle állat- és növényfaj kerül bennök össze, a létért való küzdelmet annyira a végeletekig viszi, hogy utoljára már csak a leszivósabbak — majdnem azt mondhatnók: legplebéjusabbak — maradnak meg. Így például Ázsiában és Európában sokkal több állatforma került össze, mint Ausztráliában. Azért ha Ausztrália állatainak az ó-világ viszonyai közé, az itteni sok kitüntetett imposztor közé kellene jutniok, nagyrészt elpusztulnának; míg viszont a létért való küzdelemben erősebb európai és ázsiai fajok Ausztráliában nagyrészt boldogulnának. Minden attól függ, hogy minő ellenségek közé kerül valamely szervezet. Ha valamely állat olyan tájra kerül, ahová a régi ellenségei nem juthatnak utána, rohamosan elszaporodik. Az már azután mindegy, vajjon keletről nyugatra, vagy nyugatról keletre irányult-e az utazása. Az Európában, különösen Francia- és Angolországban nagyban tenyésztett lapin-eket (házi-nyulakat) egyszer kivitték Ausztráliába és ott nem lévén ellenségeik, úgy elszaporodtak, hogy a sáskajárás gyerekjáték az ó garázdálkodásaikhoz képest. Pedig nyugatról keletre utaztatták őket.

Európának és Ausztráliának összefüggő, nagy földségén nemcsak a létért való küzdelem fejlődött ki igen nagy mértékben, hanem igen sok állatfaj is tömörült itt össze. Amerika északi részében nem éledtek ki ennyire a viszonyok; úgy, hogy Európából vagy Ázsiából Amerikába jutó állat vagy növény újszólván nyugodtabb viszonyok közé kerül, mint megfordítva az Amerikából Európába jutó. Innen van, hogy olyan európai rovarfajok, amelyek nálunk nagy katasztrófákat nem szoktak okozni, az újvilágban retentető csapásokká válhatnak. A *gyapjas pille* (*Oceria dispar*) hernyói az Egyesült-Államokba kerülve, azon a

A BALATON ÁLMA.

Lágyan ring a hullám,
Nincs futó hab rajta.
Mozdulatlan áll a
Partra kötött sajka.
Locsognak a habok
Halkan, álmatagon,
Kóbor szellő száll át
Az álmodó tavon.
Vagy talán álmában
Sóhajt a Balaton?
Előbb nyugodt, de majd
Nyugtalan az álma
S mintha ringó keble
Sebesen zihálna . . .
Mint az alvó gyermek,
Köt forró láz gyötör,

Hánykolódni kezd a
Csillámló víztükör.
Zúg már a hullám is,
Egyre szilajabban,
Fölhág a sziklára
S onnan visszapattan.
Most már nem sóhajok
Szállnak át a tavon,
Zúg, búg, sír és jajgat,
Bömböl a Balaton.
Halljátok-e, hogy szól
Rémes harsonája?
„Én vagyok a kéklő
Tengerek királya!
Valamikor csak én
Voltam úr a földön,

Ez a szük ágyam itt
Csak nyomorú börtön.
Ezredévek óta
Másé birodalmam,
De most feltámadok,
Hogy visszafoglaljam!
Eddig szelid bárány
Voltam, de most sátán!“
Hömpölyög a parton
Hullám, hullám, hátán.
Mint mikor lázbeteg
Föl akar ugrani
Ágyából s futásra
Ósztönzi valami,
Úgy a Balaton is
Száguld ki a partra,

Fékevesztett dühe,
Bosszúszomja hajtja.
Tör, zúg, rombol, gyilkol,
Reszket állat, ember,
Minden élő teli
Istenfélelemmel.
Amerre hömpölyg a
Tengerek királya, —
Pusztulás nyomába.
. . . Pirkad. Bárányszellők
Uszkálnak az égen,
Fölbukkan a nap is
Bibor köntösében.
Locsognak a habok
Halkan, álmatagon,
Madárdalra ébred

Az alvó Balaton.
Elbámul. Ormai
A kéklő hegyeknek
Tiszta víztükrére
Szelíden nevetnek.
Tihanynál büszkén néz
Rá az Istenháza.
„De jó, hogy nem vagyok
Tengerek királya.
Im, a badacsonyi
Kék hegyeket látom,

Hogy én tenger voltam,
Az csak gonosz álom.“
Mintha kósza szellő
Szállna át a tavon,
Pedig csak boldogan
Sóhajt a Balaton.
Maga sem hiszi, hogy
Való volt az álom, —
Csak néhány sajtaronos
Ring a láthatáron . . .

Rostkowitz Arthur.

folton, melyre kihurczolták, a szó-szoros értelmében mindent megettek: fák lombját, bokrokat, füvet, sőt az utczákon is alig lehetett tőlük járni, mert vándorlásaik közben a hernyósereg a földet is elborította, bábozódás végett pedig bement a szobákba, ágyakba stb. Már szép néhány millióeskába került az amerikaiaknak csupán ennek az egy fajnak az irtása. Nálunk pedig ez a faj többnyire szerényen viseli magát, mert természetes ellenségei jobbra sakkban tartják. De mikor a gyapjas pillét kivitték Amerikába, természetes ellenségeit itthon hagyta az a természetbúvár, aki kiczipelte. Ugyanezt látjuk ismétlődni, ha szabad a párhuzamosságot fölvetni, a z e m b e r i n e m t e r j e s z k e d é s é b e n i s. Ázsiában volt, mint a jelek mutatják, az emberiség bölcsője. Ott szaporodott el először és ott is lett először neki szűk a hely. A létért való küzdelem, a túlnépesség, ott nyűtték el először a békésebb és jobb indulatú emberi anyagot úgy, hogy lassanként csak a legveszekedőbb népek, vagy a legnagyobb tömegben egy u r a l k o d ó alá került országok lakossága bírt a régi telepeken megmaradni, minek folytán korán megindultak a vándorlások mindenfelé; kelet felé Kínában és Japánba, nyugat felé Európába, dél felé Hindosztánba, szóval a szélrózsa minden irányában. Azoknak a népeknek, amelyek vándorlásaik közben vagy lakatlan területekre, vagy pedig békésebb természetű lakosság közé jutottak, kedvezett a szerenese; mert ilyen helyeken vagy nem bántotta őket senki, vagy pedig ők nyugtázták le az ott talált, kevésbé harcias lakosságot. Még az emberi nemnek bacillus-ellenségei is, amelyek a leggonoszabb járványokat szokták okozni, szintén a legrégebb emberi középpontokban fejlődtek ki valódi csapásokká.

Ha tehát Európából valamelyik nép a régibb időkben visszakivándorolt, vagy vissza is ment a régi emberi centrumokba, határozottan rosszabb viszonyok közé jutott. Az újabb időkben Amerika és Ausztrália vol-

tak főleg olyan helyek, a hová a sűrűsödő lakosságú Európa népei a siker reményével vándorolhattak ki. Mindkét helyen volt még elég „szabad levegő” és elég hely. Látjuk, hogy a kivándorlók mindkét helyen jobb viszonyok közé kerültek, noha az egyik új földség keletre, a másik pedig nyugatra irányuló kivándorlást követelt. Világtájak szerint működő vándorlási törvény tehát egyáltalán nincsen. Minden attól függ, hogy több, vagy kevesebb ellenségre, illetve hatalmasabbakra akad-e a vándorló szervezet új hazájában, mintsem a régi. Ezek közé a természetes ellenségek közé természetesen a betegségerjesztő mikróbiomok is beletartoznak. És ámbár általában véve a régibb és nagyobb földségek területén a viszonyok nehezebbek, mint az újabb és kisebb földrészekben (kivált a szigeteken), mindamellett ezen szabály alól is nagyon sok a kivétel. Például az óvilágban fejlődött szőlőnek (*Vitis vinifera*) itt van kevesebb ellensége, míg az újvilágban épen szőlőellenség fejlődött több és ennek folytán ott több és ellentállóbb szőlőfaj is támadt. E miatt az európai szőlő az Egyesült-Államok keleti (atlanti) államaiban sohasem bírt valamire vergődni; és utóvégre is ott az amerikai vad szőlőfajokat nemesítették annyira, hogy valamelyes gyümölcsöt kaphattak a tőkéről. Viszont az amerikai szőlőfajok Európában találnak olyan új otthont, mely kedvezőbb nekik, mint az ősi haza.

Mivel pedig sohasem lehet előre tudni, hogy valamely állat- vagy növényfajnak hol akad több ellensége, azért semmiképen sem bízhatjuk magunkat afféle állításokra, melyek szerint az amerikai rovarok Európában nem bírnának boldogulni és hogy e miatt nem is kell ellenük határintézkedés. Már egy párszor megadtuk az árát ennek a bizakodásnak és bizonyos, hogy még többször is keservesen megadjuk, ha optimisták és könnyen hívők maradunk.

Sajó Károly.

A rab- király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

(7. folytatás.)

Írta: **Bársony István.**

levegő egyszerre vészszírámmal telt meg. Ez a szokatlan esemény felrázta csöndjéből a közeleső környéket s az izgatottság csakhamar szemmel láthatóvá vált.

A fehérhasú bibiczek jajongva emelkedtek fel a rétről s gyors és villogó szárnyalással siettek arra, ahol a katasztrófa történt. Kíváncsiak voltak s ha máskor a pásztor kutyája

fölött is perczekig sürögtek-forogtak és szidták: most épen séggel nem tudtak betelni a lármával, a pöröléssel; hisz ilyen óriást, ilyen tulipántarkaságú idegent itt még soha sem láttak.

A bibiczek közé elvegyültek a czerkók, a kis halászmadarak, amelyek henczege szálldostak össze-vissza és hívogatták egymást. Meg-megállottak a levegőben s libegtek a vért nyaló tigris fölött, mint a pille.

De mindezek nyugtalansága csak afféle színpadi zajjal járt, aminek nem volt a tigrisre nézve jelentősége. Az igazi forrongás egészen másképp mutatkozott.

„Bodros”, a pásztor komondora, volt az egyik komoly nyugtalanító. A szegény hú eb, amely épen egy a mosárba tévedt borjút hajszolt volt kifelé, amikor a gazdája

kergetni kezdte Halvészt dühös ugatással közeledett, midőn Zulejka megrohanta a pásztort. A szegény kutya ösztönyszerűleg megérezte, hogy retentő ellenféllel van dolga, mégis szőreborzoltan futott errébb, amíg csak meg nem látta, hogy gazdája mozdulatlanul fekszik a borzasztó tigris-talpak alatt. Ekkor megállott, farkát a lába közé csapta, fülét rémülten lapította le s rekedt, hörgő hangon kezdett üvöltöni, fel, az égre.

Alig néhány lépésnyire volt Zulejkától s India gyönyvét ugyancsak bosszantotta kétségbeesett riasztójával.

Szegény Bodrost még nézni is szánalmas volt.

Hűséges szívvel megmondta neki, hogy itt most szörnyű gyász van. Vége a barátságának, az édes gazdájának, mivel annyi jó időt töltött a mezőkön; akinek igaz, becsületes, meg nem vesztegethető társa volt. Csak vonított hát, leirhatatlan keservvel, elnyújtott, remegő, el-elesüklő hangon, amely a bánattól még mélyebb volt, mint rendesen.

Valahol, nagyon messzire, a nagy nádásban, mintha visszhang lett volna: megszólalt rá egy bűgő, ümmögő, le-mélyedő másik vonítás, a melynek hallatára az „emberevő” egy pillanatra felütötte a fejét.

— Lám, lám, — gondolta magában, — de sokan vagytok. Egyik eb, a másik kutya, még ha farkas is, én mondom! — s hozzá tette: ha megúnom, majd közétek ütök.

Amott csakugyan egy farkas felelt a pásztor nagy komondorának, ami elég különös dolog volt. Mert a farkas csak ritkán, nagyon ritkán szólal meg fényes nappal. Akkor sem ilyen gyönyörű nyár-időben. De a Bodros hangja meg-tévesztette ezúttal, mert a fájdalmában egyre vonító kutya mély jajgatása olyan volt, mintha verembe esett farkas bűgna.

A sárkány.

„Ma is vannak sárkányok e világon“, — mondja Miskolczi Gáspár — ezek azonban nem sgyebek, mint „rém-módon megvéhdedett és mód nélkül megnevekedett kígyók“ s hogy ezek semmi egyébben nem is különböznek a többi kígyóktól, hanem csak nagyságban. Ezért mondaná a közmondás is, hogy: „A kígyó különben nem lehet sárkánynya, hanem csak ha előbb egynehány kígyókat megeszik.“ Nem ilyenek azonban a bűvös-bájos varázsoló boszorkányok sárkányai, kik néha-néha nagy öreg „kígyóformákat vesznek magukra és a pinczékben s más egyéb sötétségekben jelentgetik magokat, néha pedig világos, tüzes,

het sárkánynya, hanem csak ha előbb egynehány kígyókat megeszik.“ Nem ilyenek azonban a bűvös-bájos varázsoló boszorkányok sárkányai, kik néha-néha nagy öreg „kígyóformákat vesznek magukra és a pinczékben s más egyéb sötétségekben jelentgetik magokat, néha pedig világos, tüzes,

csillogó testben látszanak, az áerben repülnek és ilyenkor nagy zivatarokat támasztanak“, ezek nem természet szerint való sárkányok — mondja Miskolczi, — mert a sárkány soha szárnyon nem jár, ő csak hasonmászó kígyó; a bűvös-bájosok sárkánya ellenben maga az ördög. A természet szerint való sárkány-kígyó, — mely felől oly sok csudálatos dolgokat írnak a tudósok — korántsem cselekedhetik annyit mérgével, vagy ragadozásával, mint a mennyit ráfognak, mert csak-csak igen kicsiny szája vagyon.

A mitoszi és bibliabeli sárkány alatt az írás mindig a sátánt érti, kivéve a kínai írás-magyarázatot, melyek ezekkel ellentétben az emberiség jóltevő szellemét látják benne megtestesülve: „A kínai előtt a sárkány a legtiszteletreméltóbb név, amely egyedül uralkodóját illeti meg“. Kínai mondák szerint réges-régen a sárkányok uralkodtak a „nap birodalmában“ s a mai uralkodó-család egyenesen tőlük származott.

A kínaiak sárkánya oly egy-két, vagy több szarvas-agancsú lény, melynek teve-feje, ökör-füle és minden lábán öt körme van. Nyaka kígyószzerű, lábai olyanok, mint a tigriséi s rajtuk saskörmöket visel; egész testét halpikkelyek fődik. Rendesen a levegőégben, magasan a föld felett szokott tartózkodni s csak a legritkább esetekben száll le. A „Lung-ma“ (sárkányló nevű lényük) igen szelid s Fu-hi-t hordja a hátán, — aki a kínai izát feltalálta. Nála van az a tábla, melyre a kínai írásjelek alapjegyei fel vannak vésvé. — A kínaiak egy másik sárkánya a *Kiliu*; ennek szarvasteste, ökörfarka, lópatája van; ez azonban már csak szarvat visel. Testét öt színben ragyogó pikkelyek fődik. Csendes, magányos helyeken tartózkodik s olyan szelid, jó szíve van, hogy még a bogarak útjából is kitér, nehogy patájával széttapossa őket.

Íme tehát a kínai ember előtt a sárkány (*Lung*) korántsem oly borzasztó állat, amilyen a mi meséink és mondáink sárkány-kígyója, melyről azt regélik, hogy szárnyas kígyó-testű, kemény pikkelyes bőru, nagy barom-állat s hogy rajta még a borotva-híd éles kései sem foghatnak ki, továbbá, hogy rém-hosszú körmű, rőfös-fogú, ostorként csüregő-csavargó, lomposfarkú, lángoló tarajú, 3, 6, 7, 9, 12-től 24 fejű, olyan bestia, melynek rendszerint a hetedik fejében van

Még ez is megjárta volna; hisz' Bodrostól nem kellett a tigrisnek tartania.

De a váltakozó, elnyújtott üvöltözésbe még egy hang vegyült. Egy kongó, zümmögő, morgó, rekedt hang, amely hasonlított a repedt harangéhoz.

A tigris arra nézett és felcsillant a szeme. Hatalmas, elnyújtott testén csöndes remegés futott végig; karmai kiéresztette s farkával idegesen csápolta. Ő is elkezdett halgan, kurrogó, vontatva bögő hangon monologizálni:

— Még csak ez hiányzott!.. Gyere, gyere!..

Kormos jött, a pásztor feketenyakú vén bikája. Már régen érezte a tigris szagát s egyre hánytá maga mögé a sarat, vad indulatában. A gulya egészen nekivadult a folytonos morgó bögéstől, amit messzire hallatott. Volt a gulya közt még egy fiatal bika, egy harmadfél esztendős, Kormos arra szólt rá: Daru fiam, tartsd össze az asszonyokat, meg a gyermekeket; vérszagot érzek; nem állom; sötétedik a szemem; akármilyen lesz is, bolondot teszek, érzem!..

Farkát felemelte s úgy tartotta, mintha zászló lett volna. Vastag, izompúpos nyakát előre nyújtotta s nehéznek látszó, mégis könnyű és erős ügetéssel rontott keresztül az alacsony zsombikon a tigris felé.

Bengália lánya felhőrrént, amikor a hatalmas bikát maga előtt látta.

Kormos megállott a tocsogóban. Jól tudta, hogy beljebb nem szabad mennie, mert ott beragad a sárba. Hanem a mocsár szélén rettentő bömbölésben tört ki. Lógott a nyelve, vérben forgott a szeme, bozontos homlokát megszegte, előre álló vastag szarva mint két dárda meredt a tigris felé. Első lábával felváltva csapkodta a sarat hátra,

hogy pillanatok alatt valóságos medenczét vájt ki maga alatt a puha talajban.

Félelmes látvány volt. Magát a tigrist is megbűvölte.

Bodrost a segítség érkezése feltűzelte. Most már igazi halálmegvetést érzett. Egy életem, egy halálom! üvöltötte s ámbár minden szál szőre külön állott, hörgő marakodással ment neki hátulról a tigrisnek.

Halvész eddigéig megdöbhent nézője volt az általa előkészített borzalomnak; s most azt hitte, hogy a nagy kutya tudja büntársi mivoltát s őt rohanja meg. Czupp! beleugrott az érbe s víz alatt úszva menekült. Mire ismét felbukott, épen látta, hogy a tigris a váratlan támadástól megriadva dühösen ugrik előre s abban a perczen Kormos nekimegy, mint a lokomotiv.

Nehéz pillanat volt.

A tigris elvesztette lélekjelenlétét s hirtelenében nem tudta, melyik támadója ellen védekezzék.

Bodros már se látott, se hallott, se csak a gazdáját akarta a saját élete árán megboszulni. „Úgy sem élem túl!“ — ez volt utolsó világos gondolata. Azután már csak a mindent egybeömlesztő sötét kaosz borult elméjére. Belemart hátul a tigrisbe s úgy csüngött rajta, mint a kullanes. Hörgő hangját már a vakdüh nyögésbe menő lihegése váltotta fel. El nem eresztette a „Csikos Fojtogatót“, amely iszonyút bődült, de kénytelen volt védekezni a bösz bika rohama ellen s így minden dühé mellett is túrtá a kullancsot, amely egyre marta. Ha csak egyetlen pillanatig is azzal törődik: a bika rátérdel, megökleli s ebbe az iszapba úgy beledöngyözi, hogy ki nem eviczkel többet alóla.

Abban a pillanatban, amikor a bika rárohant s kecske-

a legnagyobb kutyasága és legyőzhetlen ereje. Szájából tüzet okád, lángot fúj, szikrát szór s mérges tajtékot áraszt. Legkedveltebb eledele a legény-hús, különösen, ha szakácsnéja a „vasorrú bába“ s azt ama bizonyos kidült-bedült kemenczekéményben előbb jól megfüstölte. Azt mondják a „rossz nyelvek“, hogy a sárkányok, midőn a megszállt tartomány legényeit már mind egy szálíg megették, akkor maguk is megsokalva a dolgot — a konkurrenzia rovására — egymást kezdik enni, míg nem végre csak három sárkány marad, melyek azután még a szép lányok elrablására is vetemednek. — A sárkány jön-megy s kérlelhetetlenül elragadja kiszemelt prédáit, rendszerint ifjú hajadonokat, kiket azonban „nem esz“ meg. Utoljára a három királyleányt viszi el, kiket azután három sárkányinással őriztet a földalatti réz-, ezüst- s aranypalotákban, hol azok, akár csak a Párkák: fonnak és varrnak, avagy pedig a felkoncizolt királyfiak kéménybe aggatott húsa alá tüzet raknak. Ezen ember-adót követelő sárkányok leküzdésére vállalkoznak a hősök. Az elátkozott kútba leereszkedve, a sárkány lakába, meglepetve fogadja a jövevényt az elrabolt királyleány s kérdi tőle, hogy hogyan jutott arra a helyre, ahová „még a madár sem jár?...“ Egyszeribe belészeret és elárulja a sárkány-király egyéniségét, hogy ifja vállalkozását elősegíthesse. — Feltűnően jelentkezik a mesebeli sárkányoknál az a gonoszság, melyet „ördöggel bélelt“ — nem természet szerint való — sárkánynak a hitrege tulajdonít. Regéinkben a sárkány mint az elátkozott kincs és elátkozott kastély őre szerepel és legyőzetésükkel mindez felszabadul. Ebben talál kifejezést az ördögöt jellemző kinesszomj s azért harácsolja össze, hogy a fényűzésre vágyódó emberi szívet megéjtse; de kifejezést talál meséinkben azon hitágazati elv is, hogy az ördögnek bár félelmetes ereje van, mindazonáltal hatalma azonnal megtörik, mihelyt emberére talál; de a mesebeli sárkányoknak a hitrege sárkányaival való eme rokonsága kitűnik még abból is, hogy összekötetésbe hozzák őket más „ördögösnek“ ismert személyekkel. Azt mondja ugyanis a nép meséje, hogy a sárkánynak boszorkány az anyja „rossz-tündér“ a felesége s hogy a garabonczosnak állandóan szolgálatában áll. (Ez a feltevés vezet el azon népbabonához, hogy „a sárkány szolgálatába szegődik annak, aki el-

adja lelkét az ördögnek és hogy az ilyennek pénzt, tejet és gabonát hord...“) Azonban nemcsak mesebeli vonatkozások, de még ténybeli adatok is szólnak a sárkányok felől; ezek tehát megdönteni látszanak azt a feltevést, mintha a „természet szerint való sárkányok“ egyszerűen csak megöregedett kígyók lennének. Ha hitelt adunk ugyanis egyes nagy-névű böles férfiak leírásának, úgy el kell fogadnunk azon állításuk igazságát is, hogy létezett egykor valami különleges állat, mely a sárkány fogalmával némileg megegyezett s melyet a képzelet a róla szóló elbeszélések révén és a legyőzésével járó vadász-lódtítások hallatára bár igen kiszínezett, de mégis némi létjogosultságot biztosít neki.

Valerius Maximus megemlékezik egy Epidaurus városában őrzött nagy sárkány felől. „Midőn — mondja — egyszer Rómában a pestis rendkívül kegyetlenkedett és tartottak vala attól, hogy az egész nép a pestis miatt elfogyna: az előjárók tanácsokból Epidaurus városába követeket küldöttek, hogy az Eskulapius templomához tartozó nagy sárkányt kölesönözzék ki nekik egy bizonyos időre, hogy szüntetné meg az a közöttük kegyetlenkedő pestist. Csodálkozásra méltó dolog, hogy ez a nagy „barom-állat“ az epidaurusiaktól mily igen megszelídített! A sárkány kikölesönöztetvén, sok jó étel által csábítatva, „a maga szabad-akaratjából“ a nagy hajóba (melyet számára készítettek) beszállott. Útközben, midőn a küldöttség a tengeren Rómába visszaevdett, nagy eset adta elő magát, egy révben ugyanis, mikor megállapodtak volt, a nagy sárkány a hajóból kiszökött s a közel levő erdőbe mászott, mifelett a hajón levő emberek mód nélkül megrémültek és semmi reményük nem is volt már az iránt, hogy ismét megkaphatják; nem sok idő múlva azonban mégis megkerült a „bestia“ és azután már békével vitetett alá Rómába, hol „nagy örömmel és kimondhatatlan tánczolásokkal fogadtatott, sőt nagy istentisztelettel is körülvéttetett...“ No de meg is érdemelte, mert hiszen (a mint írják) „elérkezésére Rómában azonnal megszűnt a pestis“. — Valami Niceforus nevű tudós doktor is tesz említést egy sárkány-kígyóról; mikor ezt megölték, „nyolcz pár ökor is alig bírta helyéből a „dögöt“ kimozdítani. Hogy az áért meg ne dögösítse, testét egészen megegették.“ — Egy másik, igen neves sárkányról Livius és Plinius tesznek

bakéhoz hasonló ugrással és kahintó-mekegő nyekkenéssel feléje döfött: Zulejka minden erejét összeszedve, ráugrott.

A bika nyakán akart teremni, de részint a puha talaj, amelyen nem tudhatta ruganyosságát kifejteni, részint a rajta lógó köloncz, roppantúl lenyűgözte. Az ugrás rosszszúl sikerült s a tigris épen az öklelő bika elé toppant.

Egyetlen összecsapás volt köztük.

A tigris irtózatossá praczlijával úgy csapta fejbe Kormost, hogy annak rögtön kifolyt a félszeme; ugyanakkor a hatalmas szarv-dárdák porölyként sujtottak a tigris felé s Zulejka érezte, hogyan hasad végig tarka bőre a vállán.

A bika megszedült az ütéstől s most már igazán félig vak volt. Nem is tudta, merre van a tigris, amely kínosan ugrott még egyet s a bikától ideiglenesen nyugta lévén, a rajta csüngő kutyával akart leszámolni.

Macskahajlékonyságával kapott hátra és borzasztó agyaraival épen a kutya nyakát érte. Egy pillanat múlva a hú állat holtteste lehullott róla, épen úgy, ahogy a kulancs szokott, amikor letépi a nyakát. Bodros fogának a nyomán széles vérző seb volt a tigris felső czombján. De maga a derék állat betöltötte hivatását: kimúlt, becsületes harezban, a gazdájáért.

A „Csíkos Fojtogatónak“ két erős sebe volt s mintha bordatörést is érzett volna. Fájdalmas sajtások közt csúszott be a nagy zombik közé, mialatt Kormos ümmögve verte bojtos farkával a derekát s döfködte jobbra-balra az alacsony zombikot.

Amint a tigris pofonverte: le is húzta a félfejéről a bőrt. Iszonyú volt azt látni.

— Iszen, csak ne lennék ennyire megcsúfolva, hörgögte a Csíkos Fojtogató, majd elbánnék én veled, te buta tulok te!

Halvész szólalt meg mögötte:

— Hallod-e, mester, ugyancsak megdolgoztak; de te sem maradtál adós. Hajh, micsoda ütéd van!.. De most jó lesz iszkolni innen, mert fel van lármázva az egész környék. Ott látok egy *Menydörgőt*, aki sietve közeledik, nemsokára mindenki tudni fogja, hogy itt vagy s akkor majd meggyúlik a bajod.

— Nekem? — kérdezte csudálkozva a Csíkos Fojtogató. Hát még ilyen is lehet?.. De ki az a *Menydörgő*, akiről beszélsz?

Halvész nagy szemet meresztett:

— Nem tudod? Nohát csak annyit mondok, óvakodjál tőle. Ő a *vadász*, akinek olyan a hangja, mint a menydörgés és ha bennünket meglát, tüzet okádik, ólmot köpköd. Sok ilyen *Menydörgő* van ám.

A tigris elmélázott.

— Tehát *ember*. És *sok ember* van! — tette hozzá, érdes, piros nyelvvel megnyalogatva a szája szélét.

Halvész sürgette: — Menjünk! Menjünk! Neked könnyű, mert neked a kis darab ólom nem is árt, de én *feleldulok* tőle.

— Hát jól van, menjünk, diünyögte a tigris. Mutass valami árnyékos fürdőt, ahol kiszívathatom sebeimből a tüzeiséget.

Halvész megfordult és sunyítva surrant előre, a nagy nádas közé.

(Folytatása következik.)

említést, azt írják, hogy a karthágóbeliekkel való hadakozás közben „a Bagrada nevű folyóvíz mellett egy oly „fene nagy“ sárkány találtatott, mely ellen Attilius Imperator egész derék seregével kiszállott és a bestián győzedelmet vévén, azt megölte. Ennek hosszúsága százhusz lábnyomatnyi volt, bőre és állkapczája Rómában sok ideig emlékezetnek okáért fentartatott és mutogatott...“ — Plinius egy más hasonló eseményszámba menő sárkányról is szól: „Olaszországban megöletetett egy nagy sárkány, melynek gyomrában egy gyermek találtatott, akit valahol békaffantott volt“. Indiában — mondja Miskolczy Gáspár — („amint írják“) annyira megnevekednek a sárkányok, hogy a szarvasokat és a bikákat is egészben elnyelik. A tudós híres Aelianus, Heródes idejéből elevenít fel egy sárkányt, mely „... igen megszeretett volt egy szép leányzó, a leányzónak szülei azonban igen nehezteltek vala érte, hogy a leányzó vele társalkodott s ezért elrejtették azt előle, ami felett azután a sárkány igen megszomorodott s mikor pedig egy kevés idő múlva a leányzó jószántából ismét hozzája ment volna, a sárkány gyengéden nyakával körülölelte őt és nyelvvel is veregette...“ Majdnem hasonló eset történt — mondja Miskolczy — Arkádiában is, hol bizonyos sárkány egy szépen felserdült fiú-gyermeket kedvelt meg. Ezt is féltetni kezdék szülői és „a bestiát“ tőle az erdőre kergették; történt azonban egyszer, hogy a gyermek az erdőben járván, tolvajok kezébe esett. „A sárkány a dolognak nesztét vette, mivel hogy ő természet szerint igen élesen lát és hall s felismerve kedvenczete jajszavát, a tolvajokra ütött és az ifjat tőlük megszabadította, sőt még a városba haza is kísérte.“ Egy más sárkány is igen megszeretett egy gyermeket, de a gyermek őt megütölte és „magát tőle távol tartotta“; a sárkány túrta a dolgot, mígnem egyszer kedvenczét bátyjai — az örökség felett veszekedvén vele — meg akarták ölni. „Ekkor a gyermek sivalkodására a sárkány felkerekedett és a szaváról megismert fiúhoz sietett; ez azonban akkorra már halva volt, ami felett ő azután szörnyen megbúsult s menten rátámadt a gyilkos atyafiakra és mindaddig kergette őket, mígnem egy víznek ugrottak s mind odavesztek, azután pedig a megholt gyermekhez visszatérvén, néhány napokig

feltámadását várva, őrizte testét, mígnem az emberek a megholtra akadván, hazavitték s eltemették.“ — Diodórus írja, hogy Egyiptom második királya, Ptolemaeus elé, egy elfogott és „temérdek köteleken sokszámú emberektől húzott oly nagy eleven sárkány vonszolatott, melynek hossza 30 könyöknyi volt.“ — Még ennél is nagyobb látott Nagy Sándor Indiában, ennek hossza ugyanis „60 könyöknyi volt, szemei pedig akkorák voltak, mint egy macedoniai paizs...“ — Az ó-testamentum, Dániel sárkányáról írva, azt mondja, hogy ennek a babilóniaiak naponta sokféle ételt készítetttek, mígnem Dániel valami halálos „kotyvalékot“ főzött neki s azal megégetve, azt megölte... .

A lengyelországi Krakkó nevű király, midőn a várost alapította ezért várat építtetett, a vár alatti szikla-barlangban egy sárkányt fedezett fel, „mely az éhségtől kényszerítettvén, az ő barlangjából rendszeren kijárt és sok embereket is megölt“; miért is a barlangja eleibe minden napra három „öreg“ barmot vittek az odavaló emberek. A jó Krakkó király „szánakozásra indulván, a maga népének szorongatása felett, egy borjúbórt hozatott elő és azt szurokkal, kénkövel és puskaporral megtöltvén s titkon tüzet is rejtve belé, a barlang eleibe vitette; az ő rendes idejében a sárkány lukából kijöven, a csalétket hirtelen csak bekapta, mint valami igazi borjút, amelyben ekkor a tűz meggerjedvén, hogy azt elolthassa, a „bestia“ a vízhez futott és nagyot ivott, mire azután bendője annál inkább megdagadván, meghasadott... A hős-mondák tanúsága szerint egyes vidékekből rettegett sárkányokon nem lehetett oly könnyű szerrel kifogni, mint ahogyan azt Dániel és Krakkó lengyel király tették, hanem ugyancsak meg kellett velük küzdelem a vitéz harczosoknak, hogy legyűrhessek őket. Ezért úgyszólván minden nemzet mondakörében helyet kérnek maguknak a sárkányvilág viaskodó hősök s kalandjaik a mesemondók ajkán át szárnyra kelve, jól kiszínezett alakban jóformán elsőrendű történelmi hagyományokká válnak, szájról-szájra szálló ige lesz belőlük és minden egyéb történelmi hagyományt megelőzve jutnak a „népfiain közé“, hol legtöbbször „nagy keveredést“ okoz a különben is babonás sejtelmekkel teljes, zaklatott lelki világba.

Krenedits Ferencz.

A ragyás képű ember.

A eserőkei dűlőben, ahol most arasznyi hosszú búzakalászok, két arasznyi kukoriczacsovek, meg másfél öl magas czirok, 25 kilós dinkatök és 20 kilós burgundi répa terem, a hatvanas években nem termett semmi.

Azaz hogy termett biz ott három öl magas nád, meg páklya, azután gyékény és káka annyi, hogy a közeli kis Tápé lakosainak nem kellett felmenni a Velencei tóig, vagy le az Alibunárra száraz gyékényért avagy sásért, mint mostanában. Annyi gyékényt nem szótt el a falu népe, mint amennyi itt e helyeken termett.

Emlegetik is azt az időt még mostanában is. Mert a gyékényen, kákan és sáson kívül volt ott még más is. Volt vad annyi, hogy a batlára meg a száresára nem is hederített már a valamire való vadászember; hanem lúdra, kacásra, nemes kócsagra, gödényekre, no meg halakra fente a fogát. Mert szó ami szó, bizony halakat is lehetett akkoriban lőni ivás idején a kiöntésekben; tizet, huszat is egy-egy lövésre.

Abban az időben az alszámvevő úr volt a város leghíresebb Nimródja. De meg is érdemelte a kitüntető elnevezést, mert igazán jó lövő és fáradhatatlan gyalogoló, azonkívül örökké vidám kedélyű, úgynevezett aranyos czimbora volt az öreg úr.

Kifogyhatatlan a szebbnél szebb és érdekesebb vadász-kalandok elbeszélésében.

Volt ő már Afrikában is, ahol egy szál lövéssel két anti-

lopot és egy krokodilust lőtt meg; a Szezi-qsatornában, épen a Sinai hegy irányában, egy kanyarulatnál bukkant fel előtte az a mesés szörny, a vörös czápa, amely még eddig minden hajót kikísért a Vöröstenger kezdetéig; ám az egyszer rosszúl járt, mert a hajó kormányosa mellől épen ő, a számvevő úr, lőtte keresztül a koponyáját három szem vágott flezkóval. A Gibraltárnál pedig mikor átlépett a spanyol partra, akkor bukott keresztül a szoroson az az óriási czethal, amely később a görög szigetengernél került egy szerencsés halász hálójába s amelyet partra vonszolni csak huszonkét bivalylyal lehetett. Hanem azért nagyon jó vadász volt az alszámvevő úr... .

Most is együtt vagyunk a eserőkei nagy kiöntésen és a reesege pattogó tűz mellett kedélyesen elhelyezkedvén, húzogatni kezdé átmedvesedett hosszúszerű vadászesizmáit.

— Mit csinál, urambátyám? — kérdi tőle egyik vadász-czimboránk, a főmolnár.

— Hát lehúzó a spanyolokat e, mert tele vannak vízzel; azután megszáritom magamat itt a nádas enyhelyében.

S elővette nagy cseh vadászpipáját és esendes boldogsággal tömögette bele azt a persegős rétháti szűz magyart, melyet még a nádas túlsó oldalán is meg lehet érezni illataról.

— No fluk — mondá, miután puskáját odatámasztotta egy száz éves fűz derekához — most menjetek be még egyszer a eserőkébe s löjjetek nekem egy „lililik“-et.* Tudjátok, megígértem valakinek. Oda adom cserébe ezt a gunárt ni — s felemelt a fűz mellől egy általa nemrég lőtt szép vadludat.

* Kisebb fajta a vadlúdnak.

Néhány gyakrabban előforduló lepkefaj,

tápláló növényeik szerint csoportosítva.

Mult évfolyamunkban hasonló cím alatt egy közlemény jelent meg, melynek ki-
egészítéséről, illetve befejezéséről adjuk az alábbi felsorolást.

Senecio. — Üszökér-fajok, de leginkább a *S. Jacobea*.

Sphingina: *Sesia tipuliformis* tavaszkor (a virágok ko-
esányjában). *Bombycina*: *Euchelia jacobaeae* máj.—jun. *Noctuidina*:
Mamestra contigua őszkor. *Geometrina*: *Fidonia wavaria* ősztől
májusig. *Scoria dealbata* máj.—jun

Leontodon. — Oroszlánfog-félék, különösen a *L. Taraxaci*.

Bombycina: *Zygaena filipendulae* máj.—jun. — *Synthomis*
phaegea ápr.—máj. *Nemeophila russula* máj. *Arctia villica* ta-
vaszkor. *Noctuidina*: *Agrotis occulta* aug.—szept. *Mamestra ad-*
vena nyáron, —*dentata* jun.—őszig. *Caradrina taraxaci* jul.—
aug. *Geometrina*: *Larentia bilienata* máj.

Genista. — Rekettye-fajok.

Rhopalocera: *Lycaena argus* máj.—jul. (a virágban).
Geometrina: *Pseudopterna cythisaria* máj.—jun. *Acidalia aver-*
nata máj.—jun. *Pellonia vibicaria* máj.—jul. *Fidonia limbaria*
jun.—szept. *Scoria dealbata* máj.—jun.

Verbascum. — Ökörfarkkóró-fajok.

Noctuidina: *Gortyna flavago* ősztől májusig (a virág ko-
esányjában). *Cucullia umbricata* jul.—szept. —*verbasci* jun.

Euphorbia. — Kutyatej-fajok.

Sphingina: *Deilephila euphorbiae* jun.—szept. *Bombycina*:
Gastropacha castrensis máj.—jun. *Noctuidina*: *Aeronycta euphor-*
biae jun.—szept. *Geometrina*: *Minoa euphorbiae* máj.—jun.

Umbelliferae. — Ernyősvirágúak. Különösen *Carum carvi* (kö- mény) és *Daucus* (murok).

Rhopalocera: *Papilio Machaon* jun.—szept.

Coronilla. — Koronafürt-fajok, különösen *C. varia*.

Rhopalocera: *Colias Hyale* egész évben. *Lycaena corydon*
máj.—jun. *Sphingina*: *Zygaena ephialtes* máj.—jun.

Mi belementünk a cserőkébe és hol térdig, hol meg kö-
tésig gázoltunk keresztül a sűrű sással benőtt ingoványon. Közbe
váltó vadászszerenésével fűtű k aggatékraa ledurrantott vízi-
szárnyasokat. Pedig hideg volt már ilyenkor a víz, mert úgy októ-
ber dereka táján lehetett az idő. Ámde az ifjú, forró vér még akkor
gyorsabban lüktetett az erekben. A könnyelműen szárnyaló s a
vadászhat gyönyöreirel rajongó lelkesedés tüze pedig égett, lán-
golt a szívekben, nem gondolva a veszélylyel, a meghülés vég-
zetes következményeivel. Egy jó órája, vagy már több is lehetett
a mióta elváltunk a tűznél sütkérező urambátyámtól, a számve-
vő úrtól. Volt már „lillik“ is löve, még pedig kettő. No, majd
megőrül neki az öreg úr.

— Hallgass csak, pajtás — mondta az épen mellém ér-
kező főmolnár. — Mintha kiáltást hallottam volna. Hallod? On-
nan a nádas széle felől.

És csakugyan tisztán, kivehetően hallatszott a part felől;

— Hopp, hopp! Hopp, hopp! Jertek kifelé!

— Az ám, hiszen ez a számvevő úr hangja — és gyors
lubizkolással lépdeltünk keresztül a zombikos, hepehupás me-
dorben, nagyokat esúszva, néha térdre is esve a sikamlós tő
fenekén.

— Mi baj urambátyám? — kérdeztük majdnem egyszerre.

— Vannak ám „lillik“-ek — szolt örömmel a főmolnár.

— Ördög vigye most azt a „lillik“-et, nagyobb itt a baj.

És félősen, elképedve nézett a jobbról elhúzódo magas
nádfal irányába s jelentőséggel mutatott egy keskeny, sötétes
nyílásra, mely a sűrű nádas dereka tájáról tátongott felénk.

Brassica. — Káposzta-fajok.

Rhopalocera. *Pieris brassicae*, — napi, — rapac egész év-
ben. *Noctuidina*. *Mamestra brassicae* egész nyáron (belül a
torzsában).

Vitis vinifera. — Szőlő.

Sphingina: *Deilephila lineata*, — Celerio, — Elpenor egész
nyáron.

Malva. — Mályva-fajok.

Rhopalocera: *Syrictus malvarum* jun.—őszig, —*alveus*
nyáron. *Noctuidina*: *Acontia luctuosa* jun.—jul. és őszkor.

Rosa. — Vadrózsa-fajok, különösen a *R. arvensis* és *R. canina* (mezei és csipkerózsa).

Sphinginae: *Macroglossa onotherae* jun.—aug. *Bombycina*:
Oeneria dispar ápr.—júniusig. *Saturnia spini* jun.—júliusig. *Noc-*
tuina: *Orthosia lithura* máj.—jun. *Geometrina*: *Selenia lunaria*
jun.—őszig, —*illustraria* ugyanakkor. *Odontoptera dentaria*
aug.—máj. *Boarmia crepuscularia* jun.—őszig.

Ononis. — Igliz-fajok.

Noctuidina: *Heliothis ononis* aug.—szept. *Mamestra tineta*
őztől májusig. *Geometrina*: *Eupithecia oblongata* jul.—aug.

Sambucus. — Bodza-fajok.

Bombycina: *Spilosoma lubricipeda* őztől tavaszig. *Noc-*
tuina: *Mamestra leucophaea* őszig. *Geometrina*: *Urapteryx*
sambucaria őztől tavaszig.

Vicia. — Babó-fajok.

Rhopalocera: *Lycaena* (a legtöbb faj a virágokban él,
egész esztendőben található). *Bombycina*. *Gastropacha cas-*
trensis máj.—jun.

Rhamnus. — Bengé-fajok.

Rhopalocera: *Gonopteryx rhamni* máj.—jul.

Onobrychis sativa. — Kakasfej. Eszparzett.

Sphingina: *Zygaena carnicola* jun.

— Ott, ott, azon a nyílson ment el. Menjetek, üldözzé-
tek. Én nem mehetek, nézzétek, meztláb vagyok, a nádkötő
felhasogatná lábaimat. Menjetek, hátha megfoghatjátok... Talán
még nem ért ki a nádasból...

— Kit? Kit fogjunk meg? Kit üldözzünk? Miért?

— Hát nem mondtam még el?

S közelebb lépve, majdnem suttogva mondá:

— Hát a ragyás képű embert... Egy ragyás képű embert..

E pillanatban nagyot recesent valami a magas, sűrű ná-
dasban és úgy tetszett, mintha a páklyák és a nádvégek imitt-
amott megrezdülnének, épen úgy, mint mikor a nyúl vagy a
róka bujdosik benne, meg-megállva szimatol, hogy az ellenkező
oldalon elosonhasson.

— Megálljatok. Ne mozduljatok. Hátha itt van még a kö-
zelben és egy pár lövéssel leterít benneteket. Nagyon rossz
állású szemei voltak a gazembernek. Jertek, ma' d elmondóm...
Itt ültem a lobogó tűz előtt és melegeđtem. Úgy egy fél óra
mulva a hátam mögött, ott a nádas mellett, annál a nyílásnál
roppanást hallottam. Hátra tekintve, majdnem kővé merevültem.
Egy magas, óriás termetű, kopott katonaruhába öltözött ember
állott annál a fűzfánál, amelyre a tarisznyámat és a puskámat
akasztottam. Kezében puska volt. Még pedig az én puskám, az
én jó patkószög damasz puskám és mindkét kakasa felhúzva,
felém volt irányozva. Összeborzadtam.

— Jó napot, uram, — szolt az ember ráczos kiejtéssel. —
De jó puskája van az úrnak.

— Az ám — mondok, azaz hogy nyögtem.

Atriplex. — Laboda-fajok.

Noctuina: *Trachea atriplicis* jul.—okt.

Ligustrum vulgare. Syringa vulgaris. — Fagyal és orgona.

Rhopalocera: *Lycaena argiolus* apr.—máj. *Sphingina*: *Sphinx ligustri* aug.—szept. *Bombycina*: *Spilosoma urticae* őszkor. *Geometrina*: *Pericallia syringaria* jun.—őszig.

Evonymus. — Kecskerágó-fajok.

Geometrina: *Therapis evonymaria* máj.

Solanum tuberosum. Lycium barbaricum. — Burgonya és semfü-sem-fa.

Sphingina: *Acherontia atropos* nyáron, szeptemberig, *Bombycina*: *Spilosoma lubricipeda* nyáron.

Grossulariaceae. — Egres-félék.

Geometrina: *Abraxas grossulariata* tavaszkor.

Viola. — Ibolya-fajok.

Rhopalocera: Az összes *Argynnis* fajok.

Galium. — Ragadványfü-(galaj) fajok.

Sphingina. *Deilephila galii* máj.—jun., —*lineata* jul.—aug. *Macroglossa stellatarum* egész évben. *Geometrina*: *Larentia tristata* máj.

Cruciferae. — Keresztes virágúak.

Rhopalocera: *Pieris napi* egész évben, —*daplidice* jun.—julisig. *Noctuina*: *Agrotis segetum*, —*exclamationis* őszkor gyökereken.

Centaurea. — Csüsküllő-(búzavirág) fajok.

Rhopalocera: *Melitaea Phoebe* tavasztól júniusig.

Melampyrum. — Fintor-fajok.

Rhopalocera: *Melitaea Dycinna* máj., —*Athalia* tavaszkor.

Triticum. — Búza-fajok, különösen a *Tr. repens*, (taraczk).

Rhopalocera: *Arge Galathea* máj.

Convolvulus. — Hajnalka, folyondár-fajok, különösen *C. arvensis*.

Sphingina: *Sphinx convolvuli* nyáron. *Noctuina*: *Agrophila sulphurea* jul.—őszig.

Trifolium. — Lóhere-fajok.

Rhopalocera: *Leucophasia sinapis* jun.—őszig. *Lycaena argus* máj.—jul. *Sphingina*: *Zygaena minos*, —*lanicerae*, —*trifolii*, —*filipendulae*, —*epialtes* máj.—jul. *Noctuina*: *Euclidia mi*, —*glyphica* egész nyáron. *Geometrina*: *Ortholita bipunctaria* jun.

Lichnis. — Mécsvirág-fajok.

Noctuina: *Dianthoeia compta*, —*capsincola* jul.—őszig (a virág belsejében.)

Tafner Vidor.

Intézetünk kiadásában megjelent és mindenkinek ajánlható könyvek:

Kohaut Rezső, **A magyarországi madarak meghatározó könyve.** 4 korona.
Dr. Lenél Adolf, **Gyakorlati útmutatás az állatok kitévésére.** 3 korona.
Dr. Lenél Adolf, **A mikroszkóp és használata.** Gyakorlati útmutatások kezdők és műkedvelők számára. Iskolai használatra is különösen ajánlható. 4 korona.
Kohaut Rezső, **Mikroszkópi gyakorlatok.** Az előbbi munkának kiegészítő része. Különösen kezdőknek, dilettánsoknak és iskolai használatra ajánljuk. Ára 5 korona.

Bizományban levő könyvek:

Méhely Lajos, **Magyarország denevéreinek monographiája.** A M. Nemzeti Múzeum kiadása. Különösen iskolai szertáraknak, gyűjtőknek és vidéki múzeumoknak ajánlható. Ára 10 kor.
Lakatos Károly munkái, fellelmes és tanulságos olvasmányok a vadászat és ornithologia köréből. **Vadászhit,** 4 korona. **Termész. és vadászképek,** 4 korona. **Nappali orvmadaraink,** 3 korona. **A császármadár és vadászata,** 2 korona. **Vadászati és madarászati emlékeim,** 6 korona.
Frivaldszky János, **Aves Hungariae.** A M. Nemz. Múzeum kiadása. 3 kor.

Intézetünkben kaphatók egyszerűbb és nagyobb mikroszkópok, eszközök, tanszerek, gyűjtemények. — Árjegyzéket kívánatra díjmentesen küldünk.

Szép, csak hogy nem a legjobb biz az, mert félre hord. Hátha elhiszi, gondoltam hirtelen.

— Nem baj! Jó lesz ez nekem — volt a komoly válasz.

— De nem is az enyém — és úgy tettem, mintha könnyen fognám a dolgot és szórakozottságot szinlelve, kaparász-tam a hamvadó parázsban.

— Hát azok a vadászeszímák jók-e? Úgy nézem, hogy egyforma lábunk van. Ezeknek nagyobb hasznát veszem majd én, mint az úr — és hóna alá csapta vadonat új spanyol vadászeszímáimat.

S amint bámulva ránézek, hát látom, hogy a tarisznyám meg már a nyakában is lóg.

Ugyan mikor akaszthatta oda?

— Borzasztó! Ez rablás! El kell fogni — kiáltottuk egyszerre és fegyvereink után nyultunk.

— Nem, nem engedem. Maradjatok. Ez az ember nagyon elszánt és vakmerő, nem retten ez vissza semmitől. Láttam a fellépéséből.

És a mikor ott a nyíláson eltűnt, egy pillanatra megállott, rám meresztette sötéten égő szeméit és balkezét felemelve, némán fenyegetett.

Barátim, ezt az embert nem üldözhetjük.

* * *

Egy félévvel később Torontálban rettegett híre vergődött egy katonaszökevény.

A vásárokra járó mesteremberek fegyveresen őrizték por-

tékáikat az országutakon, mert nem egyszer rabolták ki fényes nappal az egész vásáros karavánt.

Azt beszélték, akik látták, hogy ez utonálló rablók vezére egy magas, erőteljes, ragyás képű, vörös ember volt. Hangja olyan, mint az oroszlané, tekintete, mint a vérszomjas hiénáé s a magyar szót rácosan ejti ki.

Vállán kétesövű puskát és lábán hosszúszerű vadászeszímát hord.

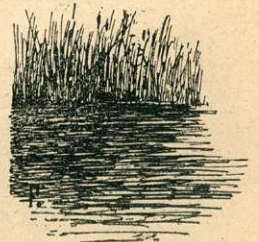
Fél vármegye hajdúi és esendőrlégényei hiába vadásztak reá már hónapok óta. Végre is a Ráday királyi biztos emberei nyomták meg egy kis faluvégi mészárszékekben és ott lőtték agyon abban a pillanatban, amikor az utolsó töltényét kilöve, puskáját kezében magasra emelve, merészen kirohant a rendőrökre.

Azóta nyugodt lett ismét a vidék Temesvártól a Tiszáig; mert Macsvánzki Matim, a híres rablóvezér, nem háborgatta többé a vásáros mesterembereket.

A számvető úr pedig ráismert patkószög damaszki puskájára, mely a Ráday bíróságnoz mint bűn-jel küldetett be.

Mondtam, ugy-e, hogy nagy gazembernek kell ennek a ragyás képű embernek lennie — bizonygatta olykor a számvető úr és büszke örömmel mutogatta ismerőseinek visszanyert patkószög damaszki vadászfegyverét.

Csényi Gyula.

VADÁSZAT.

A szalonkák fészkelése, pusztulása és csalogató sípvaló vadászata.

(Polyt. és vége.)

Évenként megújuló s folyton több a panasz, lamentálás vadászörökben, hogy gyérülnek a szalonkák, hogy alig lehet ma már nagy fáradsággal, utánjárással 2—3 szalonkát aggatóra fűzni, olyan helyeken, hol hajdanában egy puskás jó kutyával könnyen összeszedett 15—20 darabot. Szídják azokat a kegyetlen gyilkosokat, kik tavaszi és őszi vonuláskor a tengerparti erdőkben, cserjésekben, tömegestől verik agyon, fogják és lövik a fáradt, elesigázott vándorokat. Leszölik a dögvadász angolokat, okozzák a távirdarótot, világító-tornyokat és tengeri viharokat stb. Szídnak, okoznak mindent és mindenkét, csak önmagukat nem; pedig az úri vadászok és puskások is legalább oly mértékben hibásak a szalonkák pusztításában, mint bármelyik felsorolt s általok elátkozott tényező.

Nem azt az egy-egy világrészen átnyilaló lázt, irtóháborút értem, melyre tavaszkor ideges sietséggel készül s szereli fel magát minden fegyvert forgatni s járni bíró ember, hogy gyilkos tűzzel s halált hozó ólom-üdvözlettel fogadja a várva-várt, kedves s a szerelemtől elvakult, vigyázatlan nászutazókat: hosszúcsórúinket. Nem a tavaszi madárvonuláskor megejtett szalonkavadászatot értem s ítélem én el, hanem csak annak két legkárosabb módját: a bokrázást, vagy vizslával való vadászatot és a hajtást. Mindjárt megmondom, hogy miért.

Köztudomású dolog, hogy az erdei szalonka nem él páros életet, nem a monogamiának, hanem a poligamiának felesküdt híve. Igaz, hogy tulajdonképen poligamiának sem nevezhető az a viszony, mit a hím folytat a tojóival, mert a poligamiában élő madaraknak, mint a fajok, fázán stb. egyugyanazon időben több nejük van, míg a szalonkának egyszerre csak egy tojója van, de azt mindaddig változtatja, míg csak olyan tojóra akad, mely udvarlását elfogadja. Tehát, bár a szalonkának nincsen háreme, mindazonáltal a tavaszi párzás ideje alatt több tojójával folytat egymásután szerelmi viszonyt, melyek egyikének sem segítkezik sem a költésidő alatt, sem pedig a fiókák felnevelése körül. A megtermékenyítés után, illetve a kotlás beálltakor — „auf nie mehr widersehen“ — elbúcsuzik tőlük, a poligamiában élő madarak szokásához híven.

Rendesen összeáll a hím egy tojójával arra a rövid időre, míg az 4, legfeljebb 5 tojását megtojja s azután ott hagyja a faképnél s püsszegeve, kortyogva új kalandok után néz. Sok esetben az is megtörténik, hogy csak 1—2 napig játsza a férj szerepét a hím. Jön egy erősebb rivális, elveri s beül a férj jogaiba. A kivert azután felkerekedik és keres magának egy új feleséget. Így azután megesisik, hogy a tojó fészkeben lévő 4 tojást mind különböző hím termékenyítette meg. A monogamiában élő madarak tavaszkor összeállanak s egymás iránti hűséggel, csendben, közös fáradsággal felnevelik fiókáikat. A párzás náluk észrevétlenül, szinte titokban folyik le.

A poligamiában élő madarak hímjei, ha megdobban csalfa szívecskéjük, a párzás ideje alatt nagy handabandát, lármát csapnak s úgy gyűjtik, keresik szerelmi hangjokkal a feleséget, melyet gyakran változtatnak s a fiókák felnevelésében a tojónak nem segítkezik.

A szalonka-hím is estefelé, mikor lebújik a fák koronája mögött a nap s megszólal estéli tanyáján a rigó: valami belső varázserőtől üzelve, felkerekedik nappali tartózkodási helyéről, szárnyra kél s lomha repüléssel, nagy kö-

röket irta himbálódzik el és fel az erdők felett. Útjában, mintha keresne valamit, hosszúcsórú fejét jobbra-balra forgatja s időről-időre vágyakozó szerelmes hangot hallat: pszp—pszp—pszp krokro, krokro... keresi a tojót.

A sűrű vágás felett, amint áthimbálja magát, a bokrok alatt rövid, éles hangon megcsippan valami... Mintha villám érte volna a repülő hímet: szárnya megsuhog a levegőben s fejével lefelé lecsap a bokrok közé.

A tojó felett szerelmes hívására, azt hallotta meg.

Pár napig, egy hétig elnémul a kakas; csendben szeretkeznek a bokrok sátra alatt s titokban hallgatják a felettök elhúzó, epedőn kortyogó gavallérokat. Amely szalonkát esteli húzáson lát az ember s kortyogva repül, az mind hím. A tojó csak késő este, a sötétség beálltával kel szárnyra s kizárólag csak táplálékkeresés vagy vonulás céljából tesz rövid vándorutakat s akkor sem ad hangot; némán s alant repül. Repülése, illetve szárnycsapása gyors s éjjeli tanyájáig s onnan vissza a legrövidebb egyenes utat teszi meg, könnyen fölismerhetőleg a minden határozott irány nélkül össze-vissza kanyargó, lomha szárnycsapású s hangos püsszegezős illetve kortyogással haladó hímeiktől.

Négy év óta minden kezeim közé került, húzáson lőtt szalonkát — minthogy a tollazatról s a nagyságról ivaruk fel nem ismerhető (az első evezőtollon levő rajzolatkülönbség csak lári-fári) — anatómiai vizsgálat alá veszek s még eddig egyetlen egy tojóra sem akadtam; egytől-egyig hím volt. Különböztetve a dologról G. Etzold németországi ismert zoológiai s vadászati író és szaktekintély azt mondja, hogy 15 éven keresztül évente legalább 30 drb. húzáson lőtt s felbontott szalonka között csak egy tojót talált s az is némán, alant repülve húzott. Dr. Schönfeld berlini egyetemi tanár 1898-ban 16 drb. esteli húzáson lőtt szalonkát vett anatómiai vizsgálat alá s egytől-egyig hím volt mind a 16.

Ezek az adatok is elég világosan bizonyítanak a mellett, hogy a hangosan húzó szalonka mind hím — illetve, hogy csakis a hím húz hangosan.

Most már ezekből levonva a konzekvenciát, azok a vadászok, kik a szalonkát húzáson lövik, nem tesznek kárt az állományban azzal, hogy a különben is legalább nyolczszoros számú hímeiket megtizedelik, hanem igenis, határozottan vétkesek, elítélendők s az erdei szalonkák kipusztulására munkálnak közre azok, kik a hosszúcsórúkat nappal, vizsla előtt, vagy hajtásban lövik. Mert ezen két vadászati mód mellett a szükséges tojók is áldozatul esnek. Sőt a vizslával való vadászatnál túlnyomólag tojók kerülnek aggatékra, mert a kevésbé mobil s esetleg már fészen ülő, vagy pláne kopaszhasú, kotló tojók a vizslát nagyon bevárják s lomha, bagolyszerű röpkésüknél fogva sokkal könnyebben lőhetők, mint az éberebb, a vizslát kevésbé váró s cikázva, csapongva felrebbenő hím.

Sok helyen belátták már a kutyával vagy a nélkül való bokrázást és hajtás káros, veszélyes voltát, mint a szalonkák kipusztításának lassú, de biztos módszerét. Ennek meggátolása céljából Európa néhány — lelkes és értelmes honatyákkal rendelkező — állama törvényt is hozott már. Például Svédországban május 11-ig egyáltalán tilos a szalonka vadászata s azután is csak az esteli lest enged meg azzal a megokolással, hogy csakis hím húz olyankor.

Livland 1892. febr. 3. életbe léptette azt a vadásztörvényt, melynek idevágó pontja megtiltja szalonkára a „Buschierozást“, kutyával és hajtóval való vadászatot s csakis az esteli lest engedi meg s azt is csak június hó 13-ig.

Igaz, nemesen érző vadászok, szokjatok le tehát a szalonkának vizslával, hajtóval üzött, egyszóval nappali vadászatáról, mert az bűn, lelketlenség s tényleg e gyérülő szép madárfaj kipusztulására vezet. Ne lőjétek a tojókat s érjétek be az amúgy is sokkal szebb, nemesebb, izgatóbb s költői hangulatokban gazdag húzással!

Az erdők királya.

Ha a fenyveseket bújó nagykakas-vadász oda sem hederít a jérezének s csak a szép dürgő kakas készletti heves dobogásra szívét s abszurdumnak tartja a siketfajdot vizslával vadászni — miért ne volna ez keresztülvihető a szalonkánál is? Igaz, hogy a fajdjérezét a törvény is védi s a szalonka tojót kiszolgáltatja a kapzsi, nem gondolkozó vadász, jobban mondva puskás hadnak. De uram istenem, miért ne járhasson el nemesen az a vadász, ki tovább lát az orránál, kinek helyén a szíve, tudása s jóakarata van, azért, hogy a mi vadásztörvényünk egy hibákkal telt ősi szerzemény s olyanok csinálták, kiknél ama szép tulajdonok mind hiányoztak.

Azoknak a nemes vadásztársaknak a vigasztalására, kik talán eme egyszerű, igaz szívből fakadt irka-firka olvasása után meggondolják a dolgot s felfogadják, hogy ezentúl csak húzáson lövik a hímét, mintegy kárpótlásul elmondom még röviden, hogy miként lehet a szalonka-hímét csalószíp-pal eredményesen vadászni.

Mint a legtöbb csalogató síppal való vadászatnak, ennek is két módja van. Vagy a hím hangját utánozza az ember, midőn a féltékenység és viaskodási hajlam felébredésére számít, vagy pedig a tojó nyelvén beszélteti sípját, ami kevésbé ismert, mert ritkán észlelhető, de sokkal biztosabb s eredményesebb. Ilyenkor a szerelem, a vakká tevő vágyak húrját pengeti meg a vadász.

A szezon derekán, illetve annak második felében, midőn a húzó hím már többet kortyog, mint pisszeg, elhelyezkedünk szokott leshelyünkön.

Ha most egy szalonka lőtávolon kívül húz el mellettünk, előveszszük a zsebből, vagy még helyesebben — hogy jobban kéznél legyen — egy zsinór segítségével a nyakunkba akasztott sípot s azon, a nyelv hegyét a felső metsző fogakhoz szorítva, a levegő befelé szívása közben egy *tf* betűt mondunk s ezáltal elég élethűen utánozzuk a hím pszp vagy tszp nyújtott, éles hangját. Ezt a módot azonban inkább hajnali lesen ajánlom, mint estelin, mert azt tapasztaltam, hogy míg estefelé sem reagál a sípra, addig hajnalban — úgy látszik hareziasabb hangulatban lévén — egytől-egyig, gyors fordulattal irányt változtatva, megjön a kívánt helyre.

Esteli lesen sokkal eredményesebb a tojó hangját utánozni. E célból ugyanazt a sípot ajkunk közé veszszük, nyelvünket felső szájpadrásunkra szorítjuk s azt onnan gyorsan elkapva, kétszer egymásután röviden úgy teszünk, mint mikor a malacokat szokták hívogatni, vagy mikor valaki nagyon csodálkozik s annak egy csámesogó *ty* hanggal ad kifejezést. Ez egy inkább rövid sípogó, mint pisszegő hang lesz s ez a tojó hívása, illetve jeladása.

Ha ezt egy hím meghallja, mintha reá lóttek volna, felcsap, — majd mint az egérre vágó vérese — lecsikázik s alant tétova repüléssel, alig mozgatva szárnyait, várja a másik jeladást, hogy kivehesse az irányt. Mire nem is szabad várakoztatni őt, mert különben ott, ahol meglebbent, leszál a földre s többet vele az este nem beszélünk.

Vadászúdv a szalonkales híveinek!

Gy. Takách Gyula.

Feleletek szerkesztőségünkhez intézett szakkérdésekre.

W. L. A „rózsa“, „krollé“ és „patkószeg“-damasztok közül finomság és jóság tekintetében egyik se all a másik felett, ezek egyfajta damasztok, hanem mindeniknek három klasszisa van, t. i. I., II. és III. rendűek, a damaszt-figurák nagyobb és kisebb alakjához képest. Az u. n. „Bernard-damaszt“-ot csak a francia és német (Shuli) esőgyarak tudják jól készíteni és természetesen a belgák; a ferlachi és más gyarakban készült e nemű damasztosövek silány utánzatok s rövid idő múlva kilyukadnak. Azonban strapációra még az igen finom Bernard damasztok se ajánlatosak, mert az ilyenek is gyakran kilyukadnak.

D. M. Zsirozott fojtást (sörétfojtást) nem ajánlatos a sörét fölé tenni, mert ezáltal a lövés élességéből veszít és sok döggé lőtt vadat eredményez. Legjobb a sörétre a vékony, száraz kártyafojtás. Természetesen a löportöltésnél ellenkezőleg áll a dolog s ma már legfőljebb a parasztpuskás alkalmaz *száraz* fojtást a lőpor fölé! Zsirozott — helyesebben fagyúzott — fojtás nélkül a esővek nemesak hogy elpiszkosodnak és égési salakokat kapnak, hanem mielőbb ólmosak is lesznek.

I. D. A Krupp-féle acélesövek hordási képességét tanulmányozás tárgyává tettük és a következőket tapasztaltuk: A 12-es kaliberű esővek nem felelnek meg egy jó hordású esőhöz kötött igényeinknek: igen szórnak, a esőkbor nagyon magasan ló és szór; igen rúgnak 5 gramm lőpor-adag mellett is és borzasztó nagyot durrananak. A esővek *egyetlen lövésre* oly forrók lesznek, hogy szinte égetnek; továbbá a vadat élve hagyják, hegy úgy kell azokat a lövés után kivégezni. A 16-os kaliberű Krupp-esővekről nem szólhatunk, mert ilyeneket még nem próbáltunk ki, de azt mondják, jobbak a 12-eseknél.

J. M. A jó vizsla első fokmérője a feltétlen engedelmesség. Az „appell“ féldresszura. Amelyik vizsla az *első* füttyre villám-sebesen, *azonnal* megfordul: appelle semmi kívánni valót nem hagy hátra; ellenben a második-harmadik fütty már hibás appellre mutat; a folytonos hívás és füttyögetés engedelmetlen vizslára vall.

R. T. Igenis, van olyan fortély, amelynek segítségével akár milyen rozszzúl hordó fegyvert összehordóvá lehet átalakítani, de a söréttöltést is olyképen lehet preparálni, hogy 100 lépésre is összetartó lövést ad. Mindezekről legközelebb értekezést fogunk közölni.

L. N. Kemény sörétet finom puha esőnél használni, egy a esőnek minél előbb való tönkretételével. Hogy a puhasörét-töltésből sok szem alakot változtat, az tény; hanem a deformálódott serét épen a deformáció miatt annál jobban szakít, érzékenyebben sebez és ennek következtében hamarabb megöli a vadat, mint a kemény, alakjában nem változó serét.

IRODALOM.

GORKA SÁNDOR hézagpótló könyvvél gazdagította tudományos irodalmunkat a *Coleopterák* tápláló esővének morfológiai és physiologiai ismertetésével („A bogarak tápláló-esővének vizsgálata“). Összesen mintegy 110 fajtából kikerülő 84 drb. bogarat és bogárlárvát vizsgált meg s ezen vizsgálatai és jóformán az egész világ szaktudósainak idevágó előadásainak ismertetésével állította össze munkáját.

APÁTHY ISTVÁN szerkesztésében megjelent az erdélyi muzeum-egylet orvos-természettudományi szakosztálya „Értesítő“-jének XXV. évfolyama (XXII. kötet). Érdekes közleményeket irtak e füzetbe: *Farkas Gyula, Tót Antal, Götz István, Klug László, Ruzitska Béla, Apáthy István* és *Richter Aladár*. Szakirodalmunkat különösen ez utóbbi cikke érdekli, mely Európa természettudományi, főleg a botanikus intézetek muzeumtáirai- és kertjeiről szól.

EGYESEK.

Egy lövésre nyolcz rezervista!

Hogy mi mindent össze nem puskázik némely különleges lövöldözési „sportférfit“, az igazán bámulatos! Volt eset például, hogy kulacs, kántor és pipa lón egyetlen lövésre az áldozat; sőt egy pesti úr a *többsé*

közt: rattler-kutyát, bábaasszonyt s bibiczet hozott terítékre sikerült duplázásával; más esetben pedig seregélyt, tehenet és énekeskoldust találtak sörétjei. — Egy szemüveges sport-férfitől híreszteli a fáma, hogy „látomási csalódásból“ golya helyett tehenet és golyasneff helyett kútágast lőtt volna... Így a foglyaszati idény alatt meg nem ritkaság, hogy némely fővárosi stüssi kutyát, foglyot, vasúti őrházat és házszakot ugyanazon lövéssel a legnagyobb precizitással talál el és még azonkívül hajtókörökben is nagy vakarózkodások esnek... hogy a jézusmáriázásokról ne is szóljunk... Hanem mindezeket túltesz az a legújabb szenzációs puskázás, melyről a „*Hazánk*“ című lap szeptember 11-iki száma emlékezett meg, irván a következőket: „Nagy szerencsétlenség történt az Ersekujvárhoz közel eső perbeti vadászterületen. A területet egy budapesti vadásztársaság bérlé. E társaság egy tagja, Kohner Jenő, Kohner Zsigmond budapesti zsidó hitközségi elnök fia követ e el a szerencsétlenséget. Egy lövésre *nyolcz tartalékos*, ott gyakorlatozó honvédet sebesített meg. Hét katona könnyebben sebesült meg, a nyolczadiknak azonban a szemét pusztították el a sörétek. A szerencsétlen kezű vadászt a esendőség letartóztatta s csak Gajári Ödön közbelépésére bocsátotta szabadon“.

Vadászat a székesfehérvári sóstón Hogy az ötvenes években a Székesfehérvár közelében levő báró Splényi-féle sóstón gyakorolt vadászatot leirhassam, előbb a táját kell jeleznem. A város közelében levő kis, de fákkal sűrűen benőtt liget végén terjedt a nem épen kis terjedelmű „sóstó“. Ennek a tónak a ligethez érő mintegy harmadrészét félkörben magas nád fedte, a másik része sík és mély víz volt, mely utóbbi a mezővel volt határos. A nád szélén, a síkvíz felé, puska lövésnyire voltak a víz fenekébe vert, faczölöpökön nyugvó ráma és azon deszkapadlók akként állítva, hogy a síkvíz felé egy kis asztalpárkányzat és a hátrészén egy kis pad volt odaillesztve, úgy, hogy azon három-négy vadász helyet foglalhatott. Ilyen „állás“ a nád félköre szerint 5—6 lehetett. Nyáron és őszszel hetenként egy bizonyos estén ott általános lesvadászat volt. A vadászok jóval hat óra előtt a kis ligeten átsétáltak, ahol őket a csósz csónakjával már várta és mindegyik társaságot a maga állásához vitte, mert az állások ki voltak bérelve, a vadászok egy része pedig a síkvíz körül foglalt állást a szárazon. Az imént leirt padlóállásokon elhelyezkedők a municziót akkor még kis pléhesövekben (patron) előre készítve, a puska poros szarut, fojtást, serétzacsót és gyutaesot a kis asztalra helyezték, megtöltötték gondosan az elöltöltő duplát, mely mellé néha még tartalékban az egyesövű hosszú „tőflinta“ került és békétüréssel vártak, azon mulatva, hogy figyelték a síkvízen ficzkádozó tömérdek vizivadat, mely néha alig pár lépésnyire az „állástól“ is úszkált; ez utóbbit különösen a nagy bűvár (alias: vöcsök) tette, mintegy csodálkozva nézvéen az ide bemező vadászokat. Lóni nem volt szabad addig, míg pont hat órakor a ligetben egy taraczkot el nem süttöttek. Erre persze a sok vad felrepült és kezdte a kóválygást a nádas s a mező felé és akkor azután volt olyan rofogás, hogy némely esatában sem lehetett különb. Persze ez, a vadászra oly nagy gyönyörűség alig tartott egy negyed óráig, de azután folyt még a lövöldözés a síkvízen úrszva maradt bűvárokra és szársákra, rendesen hosszú

tőfintákból és — amidőn anap lenyugodott — a „sárrétről“ odahúzó vizivadra. A lelőtt darabokat a csősz szörnyűséges lassú flegmával ugyan, de annál hűségesebben elhozta csónakjával az illető, reá jogot tartó vadásznak, a ki azután minél lassabban juthatott hozzá, annál jobban örült zsákmányának. Érdekes volt akkor látni, hogy némely kacsza, habár sorba minden állásból reáduplázta, mégis elvitte az irháját. Igen, de volt akkor köztünk egy *Svábi Pali* nevezetű úr, aki alig eresztett el egy-egy szárnyast az „állása“ felett, ha csak némi lőtávolságra is volt, mert ő bizony levette, amire rálőtt; ha duplázott, akkor kettő esett, azért is az volt az általános igyekezet, hogy „Pali“ állásától lehetőleg távol legyen az állásunk! Mikor azután már a sötétségtől nem lehetett jól látni, de a vad is hol elszéledt, hol megcsendesedett, jött megint a csősz csónakjával és sorba vitte a vadászokat vissza a ligetbe. Így volt az az ötvenes évek elején; most hogy van, azt nem tudom. Talán reflektál valaki e lapok tisztelt olvasói közül és megírja, hogy létezik-e még ott ez a testet-lelket gyönyörködtető szórakozás, avagy a „sóstót“ is utólérté már a mindent nivelláló és szárító inzselléri tudomány? Nagyon kár volna érte!

Steinwalter Ödön.

Egy megszelidült vércséről. Kaptam egy vércsefiókot ezelőtt pár hónappal. Csak félökölnyi, pelyhes buta jószág volt. Az én védő szárnyaim alatt nőtt napról-napra. Ha éhes volt, fülsiketítően lármázott — mindig megkapta a maga falatját, amelyben nem válogatott. Most már eltűntek a legkisebb pehelytollak is, kifejtett nagy madár, csak egyben gyermek, hogy amikor éhes, sárga száját feltátja jó öblösen, amelyben bizony jókora falat fér meg. Mindegy neki, akár marha-, akár disznóhús, amelyet kap, de már nem, ha veréb; ez izletesebb és melegebb is, a friss vér szinte részegít — de jobban is lakhat. Szemlátomást gyarapodott vércsém; most már nagy. Védőszárnyaim alól kiengedtem, de azért most is az én felügyeletem alatt van. Most már szabad madár, de nem egészen, mert minden nap kétszer felkeres az ételért. Hívásra lejön a ház, vagy a fa tetejéről, elfogadja illendően az alamizsnát s vár még egy keveset, azután szárnyra kap, repül mindenütt, mindenfelé, a merre neki tetszik. — Van barátja is, mert hogy háztűznézni induljon, az még korai. Barátjával sokszor együtt kereng a magasban, a hol mulatnak; néha még meg is ezífrázzák a repülésüket. Hálni azonban a Pista nem itthon szokott, hanem valamelyik szomszédnak dió-, vagy akác-fáján. Azt is megtette, hogy itthon töltötte az éjszakát; de ez kivétel, — jobb a szabadban. — Elmondom, hogyan csalogatom, ha éhes. Az evés idejét pontosan betartja, ilyenkor házuk fedelére száll, oda kiáltok neki: „Pista“! Mutatom a húst, vagy ha az nincs kéznél, akkor egy vörös papírszeletet, de jó a tégladarab is. Ámbár nem szereti, ha becsapják. Galambok is vannak az udvaron, eddig félték tőle, de már megszokták. Az eresz alatt költ egy fecsképár, eddig ezek is gyűlöltek, szidták a ház fedelén gubaszzkodó véresét s nem egyszer egyik vagy másik végig szántott szárnyával a mellén, az orrán. Ilyenkor Pista előtt minden közömbös, csak a fejét forgatja, de nem boszusan; ha azonban a fecskék sokáig átkozták — egy szárnylegyintéssel elbukik a diófa ágai közé s ott megpihen, hogy azután esetről-esetre ismét kezdődjék a régi. — Belátták napok múlva a fecskék, hogy hiábavaló minden s az eresz alatt fészkelő pár megszokta, de a többi most is sivít, ha látja. — Tíz napra eltávoztam, ez idő alatt a Pista zárva volt, idegen kéz adott neki enni. Haza jöve, az első napon kiengedtem; semmit sem változott, természetében maradt a régi. Ugyanazon napon, amelyen kiengedtem, vettem észre, hogy milyen éles a szeme; a ház tetején ült, látszólag tétlenül bámult, amidőn hirtelen egy lecsapással a szomszéd udvarára vágott. Kíváncsian lestem, mi lehet az; hát egy lótetű volt. So-

kaíg bámultam ekkor idétlenségét, gyakorlatlanságát és féltelmét, míg a lótetűt elpusztította, mert bizony ebben az irányban, hogy a táplálékot maga szerezzze meg, nem volt iskolája. Ennyi volna röviden a Pistának az életbiológiája; ha majd életében lesz valami új, változatos, azt is közölni fogom.

Bod Péter.

Lapunk tisztelt előfizetőihez.

Lapunk szeptember 1-ével V-ik évfolyamába lépett; miért is teljes bizalommal felkérjük eddigi nagybecsült előfizetőinket előfizetésük szives megújítására s egyben hátralékos előfizetőinket tartozásuk szives kiegyenlítésére is, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék. — Programmunk marad a régi. Ezután is a természet szeretetének ápolása és fejlesztése, az állattani tudományok népszerűsítése s a vadászat és halászat s az ezekkel rokonos szakismeretek kultiválása s fejlesztése képezi kedves feladatunkat az erre hivatott legkitünőbb munkások közreműködésével. — „A TERMÉSZET“ előfizetési ára melléklapjával a „HALÁSZAT“-tal együtt marad a régi, **összesen 6 korona**. Akik csupán a „Halászat“-ot óhajtják birni, azt **3 korona** előfizetési áron szerezhetik meg. Az előfizetési pénzek **Dr. Lendl Adolf** címén (Budapest, II., Donáti-utca 7. sz.) küldendők be.

Lapunkat a művelt magyar közönség szives pártfogásába ajánlva, maradtunk tisztelettel a

Szerkesztők.

Szerkesztői üzenetek.

D. K. Kéz alatt megszerezhetünk Önnek egy eredeti angol botfegyvert. Ára 50 frt volt, most meg lehet kapni 14 frtéért. Az érdeklődők forduljanak hozzánk.

M. L. Szarvas- és őz-agancs, valamint vadkanagyar-trófeákat a legújabb módszer szerint készíti intézetünk, mely a francia és angol sportférjak teljes elismerését vívta ki s immár hazánk előkelő vadászaiknak tetszését is megnyerte.

Egy 15 hónapos német vizsla (nőstény), mely úgy szárazon, mint vizen kitűnően dolgozik és igen sokféle szobadresszurával bír, valamint 6 hetes német vizsla-kölykök (barnák) eladók. Bővebbet **PÁPAY GÉZA** úrnál, Alsó-Tengelicz, Tolna megye.

Többször díjazott s direktre Lawerack tenyésztéséből leszármazott angol setter kantól s öt l-ső, két ll-ik s három tiszteletdíjat (úgy is, mint a kiállítás legszebb settere) nyert, — eredetileg herczeg Solm-féle tenyésztésű setter nősténytől, — 4 drb. 2 hónapos, erős, pompás kölyök darabonként 60 frt árban eladó. Páraflan pedigreejök velök adatik. **Craus Géza, Nagy-Sink, Erdély.** Úgyanitt jó tacskók is kaphatók. 1—2

Bekötési táblák „A Természet“-hez, valamint külön a „Halászat“-hoz is világos- és sötétzöld színben megrendelhetők intézetünkben. Darabjuk — igen szép kiállításban — két korona.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában, Budapest, II., Zsigmond-utca 11—15.